

BESCHRIJVING
VAN EEN OUD
SIGILLUM SECRETUM
DER STAD
LEEUWARDEN.

Dit *sigillum*, waarvan hier eene afbeelding wordt medegegdeeld, is gevonden in den jare 1832, in den grond van een stuk terpland, buiten de Westerpoort te *Franeker*, grenzende aan de nieuwe begraafplaats, en toen in eigendom toebehoorende aan den Heer PAULUS EVERTS SCHELTEMA.

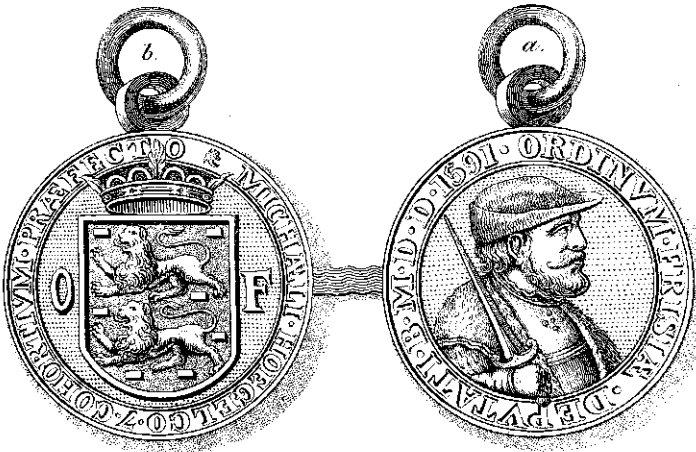
Het is uitgesneden in een niet zeer dik, rood koperen plaatje, en vertoonde, toen het gevonden werd, geen blijk of spoor aan de ommezijde van eenig handvat, of iets dergelijks. De Heer SCHELTEMA heeft er, om er met meer gemak afdrukken mede te kunnen maken, een kokertje van geel koper, tot invatting van een houten handvat, aan laten vast solderen. Bij de verkooping der boeken en zeldzaamheden van dien Heer is het door mij gekocht, en ter bewaring in de verzameling van het Friesch Genootschap nedergelegd.

Bij vergelijking is het mij waarschijnlijk voorgekomen, dat dit hetzelfde zegel is, met het kleinste der beide zegels, afgebeeld in de *Beschrijving van*

VOORMALIG GEHEIM ZEGEL VAN LEEUWARDEEN



FRIESCHE EEREPENNING.



Leeuwarden, achter de *Kronijk* van WINSEMIUS; hoewel die afbeelding in vele opzigten van ons zegel verschilt, meen ik de teekening bij WINSEMIUS voor opgesierd en niet getrouw te mogen houden.

De omtrek van beide is nagenoeg even groot.

Ons zegel heeft tot randschrift: *secretu civitatis leovardiae*. Op de afbeelding bij WINSEMIUS leest men: *ceceverv civitatis leovardiae*, blijkbaar verkeerd; het eerste woord beteekent niets, de afteekenaar zal het niet hebben kunnen lezen. Het is bekend, dat *secretum*, vaak met weglating van het woord *sigillum* gebezigd, het *klein zegel* of *sigillum ad causas* beteekent, in tegenoverstelling van het *sigillum magnum* of *authentecum*, dienende ter bezegeling van *litterae patentes*. Vergelijk DU CANGE, *glossarium med. et inf. Lat.*, in voce *sigillum secretum*. — Ook de spelling met *ae*, in het woord *leovardiae*, bij WINSEMIUS, doet onnaauwkeurigheid vermoeden. In den tijd, toen het daar afgebeelde zegel moet zijn gesneden, was men niet gewoon, Latijn schrijvende, de *ae* te bezigen, maar bediende men zich van de enkele *e*.

Deze blijkbare fouten in het randschrift op de afbeelding bij WINSEMIUS, doen ons de volgende punten van verschil in de figuren op dezelve, met die op ons zegel, mede aan ongetrouwheid van den afteekenaar toeschrijven:

I. In de torens; waarvan de beide buitenste bij WINSEMIUS even groot zijn, en volmaakt aan elkander gelijk, terwijl in de middelste eene klok hangt. Hier zijn de torens van ongelijke grootte en vorm, en men vindt in de middelste geen klok.

*

2. In de kerk; bij WINSEMIUS met eene poort afgebeeld, en drie vensters vertoonende; hier zonder poort, maar met vijf vensters.

3. In het lam met de kruisvaan; bij WINSEMIUS met den kop naar het randschrift; hier juist anders om geplaatst. Op ons zegel is het lam zeer uitgesleten en flauw, en van de kruisvaan weinig meer te zien. Ter zijde, achter het lam, ziet men hier nog een figuurtje, dat wel iets gelijkt op eene bisschopsmuts.

4. In den leeuw; bij WINSEMIUS in den stempel ingesneden, hier op een afzonderlijk verheven schild aangebragt, dat van boven over den toren en van onderen over het randschrift heen ligt.

Bij WINSEMIUS merkt men in de afbeeldingen van beide, zoo wel het groot als het klein zegel, in de figuren eene in het oog vallende gelijkheid op, terwijl alleen de randschriften verschillen; men wordt in de verzoeking gebragt, om te gelooven, dat de afteekenaar bij het *sigillum secretum* meer het *sigillum authenticum*, dan het origineel, heeft gevolgd.

Dat ons stuk zeer oud zijn moet, duiden de figuren en de letters in het randschrift aan. Mogt mijne gissing gegrond zijn, dat het dat zegel is, wat de kleinste der afbeeldingen bij WINSEMIUS vertoonen moet, dan zou het, volgens hem, reeds lang voor het jaar 1470 in gebruik zijn geweest.

Hoe nu deze stempel uit het archief van *Leeuwarden* op de terp buiten *Franeker* in den grond geraakt zij, laat ik gissen, wien dit lust.

Franeker, 29 Augustus 1839.

A. TELTING

